

Saxo och ärkebiskopsskiftet i Lund 1177.

1.

Våren 1177 nedlade Eskil sin värdighet som ärkebiskop av Lund. Absalon blev efterträdaren. Händelsen utspelades i Lunds domkyrka. Ett skede i Danmarks historia var avslutat. Ett nytt tog vid.

En mansålder senare skildrade Saxo detaljerat händelsen i Lunds domkyrka, vad som gick före och följde efter¹. Skildringen är litterärt en av höjdpunkterna i hans verk, väl själva höjdpunkten inom äldre dansk historieskrivning. Ett påvebrev och ett par närmast intetsägande uppgifter är allt vad som finns därutöver. Med den trosvisshet, som in i senaste tid behärskat och ännu mångenstädes behärskar uppfattningen av Saxo, har hans skildring i århundraden kommit att stå som det säkra ordet om vad som skedde. Först Curt Weibull har anlagt en kritisk betraktelse och brutit ny väg².

Saxos skildring är inte tidigare överförd till svenska. Ett försök skall här göras.

»Då vintern var över³, lät Valdemar utgå inbjudan till stormännen i Danmark och Sverige och höll med kunglig ståt bröllop för sin son. Efteråt utbad sig Eskil ett hemligt samtal och sökte ivrigt förmå honom att inte obetänksamt omtala vad

¹ Gesta Danorum, ed. Müller-Velschow I, 912; Olrik-Ræder I, 512.

² Curt Weibull, Saxo. Kritiska undersökningar i Danmarks historia från Sven Estridsens död till Knut VI. Hist. tidskrift för Skåneland VI, 259 (1915). — Senare framställningar: A. Helgesson, Absalons val till ärkebiskop i Lund 1177. Studier tillägnade M. Pfannenstil, 317 (1923); Hal Koch, Ærkebispevalget i Lund 1177. Kirkehist. Samlinger VI:1, 241 (1934); Den danske Kirkes Historie I, 172 (1950).

³ 1176—1177.

han under fyra ögon ville meddela honom. Eskil fick gott hopp om vad han begärde och förklarade då, att han länge längtat efter att få nedlägga sitt biskopsämbete. Krafterna var ute; hans ålder gjorde honom inte längre skickad att bära en så stor börda; han ville inte dö i makt och härlighet, utan gå bort som en enskild man, fri från ämbetsbestyr, och byta det liv han dittills fört mot livet i ett kloster. Kungen upptog detta till synes vänligt, men sökte få honom ifrån vad han satt sig i sinnet och förklarade, att han inte hade rätt att sätta sin avsikt i verket utan att man i Rom gett sitt samtycke. Eskil svarade, att han hade brev av påven och att dessa gav honom tillstånd inte endast att nedlägga sin värdighet, utan också myndighet att överflytta den på vem han ville. Härtill kom, att han fungerade som romersk legat. Det var då endast som sig borde, att han sörjde för att en annan kom i hans ställe, så att biskopssätet inte blev obesatt.

Då kungen hörde detta, började han misstänka, att Eskil tänkte göra Ascer¹ till biskop, och var inte i tvivel om, att ifall Knut och Karl² skulle försöka något ytterligare mot honom, de skulle få ett starkt ryggstöd hos sin morfar. Kungen talte länge och i all vänskap. Till sist sade han, att han gav sitt bifall till vad ärkebiskopen önskade. Han kunde inte gå emot den mening man i Rom dekreterat. Rättesnöret för den allmänneliga kyrkan låg i vad man där bestämde.

Eskil lade stor vikt vid att få nedlägga sin värdighet vid ett tillfälle, då biskoparna var talrikt församlade, och som kungen stod i begrepp att bege sig ur staden, trängde ärkebiskopen på och bad honom, att när månaden var ute och han kom tillbaka, han skulle ha dem med sig; det hade sin betydelse inte endast att de var med, då han avsåde sig, utan också då den nye ärkebiskopen blev tillsatt. Men om detta gällde det att vara tyst. Blev det känt, kunde en och annan komma att hålla sig undan, rädd för vad valet kunde komma att föra med sig.

Kungen gick med på vad ärkebiskopen begärde, och denne lät därefter lysa till ting. Högtidligen blev stämman hållen med allmogen. Och väl inkommen på tinget, utvecklade Eskil, hur mycket han i sitt höga ämbete vårdat sig om sina underlydande, och hur välsinnat och med vilken iver de offentligen återgäldat vad gott han gjort dem. Han var nu till sinnes att uppge sitt biskopsämbete; det stod klart för honom att hans höga ålder

¹ Eskils brorson, domprost i Lund.

² Knut och Karl Karlsen, Eskils dottersöner, som kort förut gjort uppror mot Valdemar.

inte gick samman med att handha det. Han hade dittills, full av huldhet, sørjt för dem; han övergav dem nu i Guds beskydd och löste alla dem, vilka som krigsmän var honom förbundna till trohet, ur trohetsbandet till honom. Vad andra brutit mot honom tillgav han; för vad han själv brutit bad han om detsamma. Det var hans bön, att när han nu drog bort, de samt- och synnerligen ville följa honom med sina frömma förböner och önsknigar. Självt lovade han full gentjänst. Tingsfolket hade ögonen fulla av tårar, när han tog avsked av dem. Så innerligt talte han.

Då tinget var upplöst, skickade Eskil sina hästar efter Absalon — denne var just tillbaka från Sjælland — och förmodde honom att bli gäst hos sig. Absalon frågade honom, varför han gjorde allmogen så stor sorg. Han svarade, att både hans höga ålder och den landsflykt, som hans dottersöner råkat i, gav honom leda vid värdighet och hemland. Det kom därtill, att han i gamla dagar hade lovat Bernard av Clairvaux att av sig själv dra sig tillbaka från sitt biskopsämbete och leva som enskild man fjärran från ära och härlighet.

Dagen efter, vid matutinan, var biskoparna ute från stiftens samlade i Laurentiidömen. Eskil lät då bära ut kostbarheterna ur kyrkans skattkammare och sätta fram dem till att beskådas; han ville gärna visa offentligt, hur mycket han med en frikostighet mot kyrkan, som man förut inte hört talas om, hade ökat den forna utstyrelsen av altarna och den gamla glansen kring helgedomarna. När allt var framme, blandades suckar i hans röst, och utvecklade han närmare, hur hängivet han arbetat för sina underlydandes fred och säkerhet, hur många mödor och faror han haft att stå i under hela den tid han var biskop. Orsaken varför han nu bestämt sig för att nedlägga sitt ämbete, var den att han i sin höga ålder inte längre kände sig skickad att utöva det.

På vad Eskil uttalat svarade kungen med att försäkra, att väl hade biskopen lätt och ofta legat i fejd med kungarna, men förvisso var det med berömmelse som han ryktat sitt biskopskall. Han var nu kommen till den ålder, att man inte längre behövde frukta ont av honom. Hans föresats att avgå var inte kungen till behag.

Valdemar anmodade därefter Eskil att göra kunnigt, om det var av egen drift eller till följd av något förvällande av honom, som han nedlade sitt kyrkliga ämbete. Eskil sträckte då ut sina händer mot altaret, svor och tog helgedomarna framför sig till vittnen, att han kommit till sin föresats inte för att kungen burit hat till honom eller för att han lidit någon oförrätt

eller något våld av honom; orsaken var leda vid förgänglig ära och härlighet och åtrå efter vad som evigt består. Svaret behagade kungen väl. Vad han stått efter var att få en uppriktig försäkran av biskopen som gjorde honom fri för att tadlas och misstänkas.

Valdemar fragade därefter, om han någonsin försummat att med den stränghet som anstod en kung utkräva straff av dem som biskopen tidigare lyst i bann. Eskil tillstod, att det var något som kungen aldrig gjort, och denne förklarade då, att nu var han fri från en fruktan, som tyngt honom hårt, rädd som han varit att då ärkebiskopens avsägelse kom så hastigt på, den skulle i vida kretsar sätta en fläck på hans anseende.

Den romerske biskopens brev togs nu fram och blev läst offentligen, sedan kungen låtit höra, att Eskil inte kunde nedlägga sin värdighet utan att ha påvens medgivande. Brevet innehöll, att ärkebiskopen av Lund begärt att fritagas från sitt biskopsämbete, men att påven i Rom dittills stritt emot, eftersom han väl visste, hur alltigenom dugande Eskil var i tjänsten; nu hade han emellertid fallit till föga för ärkebiskopens ihärdiga böner och samtyckt till vad han begärde med tanke på hur gammal han var och på att hans svaghet höll i sig. Ett sådant bemyndigande, utbrast kungen, kunde man inte sätta sig emot. Eskil reste sig då från sitt säte, lade stav och ring, de yppersta tecknen på hans biskopliga prästadöme, på altaret och gav tillkänna, att han helt och fullt frånträdde sitt ämbete. Vad som skedde var gripande. Det kom tårar i ögonen på dem som var närvarande. Templet fylldes av suckar. Det gick som ett sus genom det.

Eftersom Eskil var den som bäst kände rikets prästerskap, bad kungen honom att se sig om efter en efterträdare på det säte han lämnat. Efter att ha tackat kungen för hans nitälskan, tog då ärkebiskopen fram ännu ett brev från påven i Rom; genom detta lämnades det honom i uppdrag att fungera som påvlig legat och efter fritt skön tillsätta ärkebiskop. Men brevet var inte väl läst, förrän han förklarade, att han överflyttade den myndighet, som Rom i sin ynnest gett honom, på dem som rätten att välja brukade tillkomma; han uppgav hellre frivilligt egen rätt än gick emot andras. I all sin tid hade han arbetat på att värna sin kyrkas majestät; han ville inte det skulle få sken av att han svek henne på den frihet och förmån, som hon var van vid.

Väljarna bestormade i detta nu Eskil att ge sitt råd, och när också kungen i menighetens namn, som han sade, med liknande böner strök under vad klerkerna begärde, försäkrade Eskil att när han skulle bestämma sig, han var som i sjögång

mellan att tackas Gud eller människor. Teg han, kunde han stöta ena parten från sig; talade han, den andra. Ty lät han vara att peka på honom, som han visste var mest skickad att ta styret över kyrkan, skulle han göra Gud vred; nämnde han åter denne man, som väl förfaren i en biskops kall, på annan ort hade höstat lov och pris för det sätt, som han utövat sitt ämbete på, och som också var van att pröva hårda duster för sitt land, kränkte han en förtrogen och frände, som han inte vore i tvivel om att själv skulle visa från sig en sådan ärebetygelse, om den erbjöds honom. Alla sökte nu göra klart för sig vem han skulle gå in för; de begärde bestämt besked. »Så designerar jag då», föll Eskils ord, »biskopen av Roskilde, en frände till mig, till namn och rykte känd av eder».

Många ropade nu att detta var kyrkan väl tjänt med. Men Absalon reste sig och förklarade, att en sådan börda var alltför stor för att läggas på hans skuldror; inte på något villkor läte han förmå sig att överge sin kyrka. Han hade mottagit den i en svår tid för Danmark; han hade för den slitit sina själs- och kroppskrafter till det yttersta och lyft den till lyckans tinne. Inte blott hade han med vapen i hand sopat bort dess yttre fiender: han hade också förvandlat dess armod, gammalt och förärvt, i rikedom och välstånd.

De valberättigade stod tysta och tveksamma. De förebråddes av Eskil härför. Men när han frågade dem, vem de ville ge ämbetet efter honom, uttalade sig alla i sina vota för Absalon och gav honom så enhälligt sina röster, att man inte kunde förmärka någon meningsskiljaktighet eller tvekan. Och de nöjde sig inte med munnens bekännelse: de grep honom med händerna och försökte med våld att släpa honom till det säte de gett honom sin röst till. Eskil var den förste, som lade hand på honom, och gav genom sitt exempel, vill det synas, de andra mod att våga detsamma. Och som det brukas, tog de sig för att samfällt sjunga och firade med en vacker psalmsång sin stora endräkt vid valet. Men menigheten klappade högt i händerna, dansade runt och uppstämde ett slags andlig visa i kapp med den fromma körsången; de ville gärna lägga något litet hedersamt kvintillerande till klerkernas högstämda toner och mente, det var opassande att tiga, när de andra sjöng med full hals. Till den grad var hela mängden på Absalons sida och enstämmig i valet av honom.

Men själv spjärnade denne med alla kroppskrafter mot, då hopen drog i väg med honom, tog starka tag och slungade åtskilliga huvudstupa i golvet. I sin motspänstighet fick han till och med kläderna slitna av; hugg, slag och träta var i full

gång; det gick inte att uppfatta sången för det oväsen som mängde sig in i den. När Absalon så genom menighetens fromma våld var släpad fram till det säte, som var helgat den ärkebiskopliga äran och härligheten, sade han blankt nej till att bli satt i det; han ville inte att det på någon punkt skulle se ut, som instämde han med dem som nödde och tvang honom. Först Eskil, snart också Valdemar ropade honom då till att ta emot den äreplats, som bjöds honom på Guds tillskyndelse, och att inte på ett så nymodigt vis, som man förut inte hört talas om, visa förakt för den kyrkas majestät, där han befann sig. Absalon fick så ordet. Han appellerade sin sak och gav därmed det starkaste stöd åt sitt motstånd, just som man trodde, han skulle lystra till vad man bad honom om. Hade det varit en annan än han, skulle han ha ryckt till sig den värdighet som bjöds och begärligt satt sig i besittning av ett så högt prästerligt ämbete.

Nicolaus var äldst i kaniksamfundet i Roskilde. Han dröjde inte med att komma med en liknande appell med anledning av det våld, som övergått hans biskop. Men Eskil kände sig rätt så illa berörd och lät höra, att han förvisso skulle stå på de röstades sida och Absalon få erfara, vilken mening som gällde mest i Rom, hans eller Absalons.

Det hölls därpå mässa. När denna var firad, befallde Eskil Absalon att läsa välsignelsen för att få honom att genom ett sådant usurpatoriskt tilltag bejaka valutgången; själv förkunnade han, att när han nu till alla delar frånträtt episkopatet, det inte längre tillkom honom att utföra någon förrättning, som kunde samhöra därmed. Men Absalon uttalade då, att väl hade Eskil nedlagt sitt biskopsämbete, men att han likväl med den rätt legationen gav, hade kvar prerogativet att läsa välsignelsen och att det inte var som sig borde att överflytta en förrättning, som hörde till hans höga ställning, på folk av ringare myndighet. Gamlingen hade i sin iver för valet glömt sin egen värdighet. Absalons försynta inlägg tvang honom att minnas den.

Men Absalons motstånd höll i sig, och Eskil sökte då på en annan väg att rubba det. Han kallade Absalon ned i sin sovkammare, och då han inte kunde övertala honom med sina böner, föll han på knä och tiggde under ymnigt tåreflöde. Men också detta utan framgång. Han tänkte då ut ett tredje lockmedel för att få den valde över på sin mening och lämnade därvid ovisst, om ståndaktigheten var störst hos den som nödde och tvang eller hos den som stod emot. Eskil hade många ryttare; de var ypperliga att skåda. Han lät dem rida fram för Absalon. Meningen var att de skulle edligen förplikta sig till

honom som sin krigsherre. Men Absalon avböjde att motta deras tjänst; han ville inte gå med på att han var värdig att hedras med deras lydnad.

Då Eskil till slut fann sig besegrad av en sådan ståndaktighet, förde han Absalon in i ett lönnrum i kyrkans förhall för att inte den lösa egendom skulle vara honom fördold, som han satt in till förvaring där och som han bestämt sig för att lämna efter sig till sin kyrka; enständigt uppmanade han honom att åtminstone bevärdiga den med ett ögonkast. Men Absalon, som segrat över de andra frestelserna, bestod förunderligt också denna. Han hade trampat årens lockelser under fötterna; han föll inte heller för vinningslystnadens eggelser. Eskil utbrast då, som man mente i vredesmod, att nog komme han att lämna efter sig till kyrkligt och husligt bruk mindre av denna världens gods och guld än han tänkt sig, och nog skulle Absalon engång få kännas vid, vilka förluster hans stolliga envishet förde med sig.

Eskil skänkte senare kungen en gyllne bägare och Absalon en liknande. För övrigt lämnade han ingen av sina vänner obetänkt. Hans åtrå var att i sitt hemland erinras för en strålande frikostighet.

Med allsköns svaghet i sina lemmar fick ärkebiskopen till sist också den eld, man kallar den onda, i en del av kroppen och påskyndade sin avresa. Det var som om Guds straffdom med dess plågor fallit på hans lott.

Absalon tog emot Eskil på hans väg från Skåne som gäst i sin borg. Och då han hörde att han klagade över att det gick sådan kyla i hans fötter, att han inte kunde få någon vila om natten, lade han en varm tegelsten i en liten låda full av håll i väggarna, satte den under hans fotsulor och återgav med detta slags hettande underlägg vila och värme åt den genomfrusne gubben. Det välgörande läkemedlet var så mycket kärare för Eskil, som det var att härleda ur sin uppfinnares ömhet, inte ur en yrkesmans kunnighet.

På Absalons skepp och i hans följe blev Eskil förd till Slesvig. Han fick där en silverskål som gåva av Absalon, men avslög att motta den och yttrade, att han för framtiden inte hade bruk för några kostbara kärl. Ute på bron vid Slesvig mötte han kungen; han föll då i sådan kroppslig svaghet, att han av de flesta hölls för död. Omsider kom han sig, blev satt i båt över sundet och kysste ömt dem som var med. Vännerna stod och grät. Ärkebiskopen blandade sin jämmer med deras. Då han inte kunde fördrå att rida längre, fick han en vagn av Absalon och blev satt i denna för att färdas så mycket bekvämare. De många vännerna skulle aldrig mer få se honom. De följde

med tårade blickar den gråtandes avfärd. Det var, som var de med på en begravnin.

Efter detta blev kungens legater tillsammans med legaterna från Lund avfärdade till Rom för att tvinga Absalon att ge vika. Till att börja med begav de sig till Clairvaux, träffade där Eskil och fick med sig ett brev från honom till stöd för vad de begärde — den ynnest han denna tid stod i hos kurian var inte ringa. Inte mindre omak gjorde emellertid Absalon och Roskildeskannikerna kurian med sina budskickningar. Medan sändemännen från Lund ansträngde sig med att få valet stadfäst, envisades dessa med sina många gensagor att få det kullkastat.

Vid den tid, då schismen inom den romerska kyrkan . . . upphörde, . . . kom sändemännen från kungen och Lund och Absalons legater tillbaka hem med ett glädjebudskap. Vad de begärt kunde förefalla oförenligt och motstridigt, men fick genom den romerske påvens klokhhet en sådan lösning, att båda parterna kunde glädja sig åt att ha fått sin vilja igenom. Ty Absalon fick både befallning att överta ärkebiskopsdömet Lund och tillstånd att förvalta biskopsdömet Roskilde. Därmed blev styret över två kyrkor lagt under hans rättsvårdande myndighet, den ena kyrkan genom ett påbud, den andra genom en nådeakt. En ny och ohörd rundhänthet av kurian: en man vägrar att motta palliet och blir beklädd därmed; ett äretecken, som annars endast motvilligt brukar ges åt dem som begär det, påtvingas med våld den som värjer sig mot det. Men de skuldror, på vilka en så berömlig börda blev lagd, var också värdiga den.

Onsider kom en romersk legat Galandus och lät kalla klerkerna i Lund till Roskilde. Absalon var närvarande. Och legaten inte endast läste det brev, som befallde honom att ta sig valet till efterrättelse, utan hotade honom också med att om han fortsatte med sitt motstånd, göra bruk av anathema mot honom. På så sätt tvang han Absalon till att ge sitt jaord till valmännen och att motta deras högtidliga lydnadsed.

Legaten hade fört palliet med sig och benådade sedan Absalon med det i domen i Lund. Dagen efter blev han åsyna vittne till att biskopen konsekrerade Ribebornas utvalde biskop Omér till hans kyrkliga ämbete. Och efter att på detta sätt ärligt och redbart ha slutfört sin legation, återvände han, när vintern var över, till Rom».

Saxos framställning av händelsen i Lunds domkyrka 1177, vad som gick före och följde efter är med detta avslutad. Problemet är: om och i vad mån framställningen stämmer överens med vad som verkligen skedde.

2.

Utgångspunkten för en kritisk undersökning och värdering av Saxos framställning ger sig av sig själv: de två påvebrev som han refererar.

Båda dessa påvebrev är av Alexander 3 och ställda till ärkebiskop Eskil. I det första samtycker påven till att ärkebiskopen nedlägger sitt ämbete. Påven hade dittills, heter det, satt sig emot detta, då han väl visste, hur alltigenom dugande ärkebiskopen var i sitt ämbete; när han nu gav sitt samtycke, var det för Eskils ihärdiga böners skull och med tanke på hans ålder och på att hans svaghet höll i sig. Det andra påvebrevet uppdrar åt Eskil att som påvlig legat efter fritt skön tillsätta ärkebiskop eller — som det också formuleras — att överflytta sin värdighet på vem han ville. Brevet är ett olimiterat provisionsmandat, givet Eskil såsom påvlig legat.

För kritiken av Saxos båda påvebrev ger ett tredje påvebrev det bärande grundlaget. Utfärdare är också här Alexander 3, mottagare Eskil; ämnet detsamma. Brevet ingår till vissa delar i Gregorius 9:s dekretaler. I övriga delar låter det sig säkert restituera. Ett rikt handskriftsmaterial står till buds. Brevets autenticitet är otvivelaktig och av ingen bestridd¹.

Detta tredje påvebrev utgör svar på en anhållan av ärkebiskop Eskil; påven har kort förut mottagit denna. Brevet faller i två avdelningar. Innehållet är märkligt. I den första avdelningen går påven till en början — så troget som Eskil ryktat sitt ämbete — emot hans begäran att få resignera; ärkebiskopens avgång strider mot vad som gagnar kyrkan. Inte desto mindre ger påven motvilligt sitt samtycke. Ärkebiskopens ålder och skröplighet är grunden. Enligt den andra avdelningen skall efterträdaren tillsättas inte som hos Saxo genom påvlig provision, uppdragen åt Eskil som påvlig legat; Eskil, biskopen av Lund, har, förordnas det, att verka för att själv och genom kungen i landet oeh andra rikets andlige

¹ C. I, X de renunc. I, 9. Corpus iuris canonici II, ed. Friedberg. Jmfr Curt Weibull, 274.

och förfarne män få en annan därtill lämpad person satt i sitt ställe. Vad som avses är tydligen ett regelrätt förfarings-sätt, en procedur i vanlig kanonisk ordning. Det förutsättes därvid inte ens att Eskil — den påvlige legaten enligt Saxo, som har avgörandena helt i sin hand — personligen skall vara närvarande. Kan eller vill han inte detta, heter det, må han handla brevledes eller genom ombud. Vad påven förbe-håller sig är att bli underrättad om utgången av Eskil och av de andra. Han kommer därefter att träffa det slutgiltiga avgörandet.

Överensstämmelsen mellan framställningen i det tredje påvebrevet och de båda påvebrev, som Saxo refererar, faller i ögonen. Gången i framställningen är på ömse håll likartad — på ömse håll först påvens obenägenhet att samtycka till resignationen, så förtjänt ärkebiskopen var och så skadlig som resignationen var för kyrkan; därefter påvens samtycke på grund av ärkebiskopens ålder och skröplighet; till sist anvisningar för utseendet av efterträdare. Allt detta kan inte bero endast av en tillfällighet. Den kännedom man numera äger om Saxos sätt att referera sätter det utom tvivel att han arbetat på grundlag just av brevet nr. 3. Men referatet av innehållet inskränker sig endast till första avdelningen i brevet. Den andra avdelningen har Saxo skjutit från sig. Han har ersatt den med ett särskilt brev, påvebrevet nr. 2, och totalt gjort om proceduren i nr. 3 för utseende av den nye ärke-biskopen.

En närmare granskning av innehållet i Saxos andra påvebrev ger definitivt besked om hur detta är att värdesätta. Två moment möter i brevet: uppdragandet å ena sidan av den påvliga legationen, å andra sidan av en påvlig provision vid biskopstillsättningen åt Eskil. Har dessa två uppdrag kunnat falla och fallit på Eskils lott 1177?

Förordnande som påvlig legat hade Eskil innehaft sen 1158 — han hade då varit i Rom, bragt ordning i den nordiska kyrkans angelägenheter och på hemvägen genom Burgund tagits till fånga på kejsar Fredrik Barbarossas anstiftan; när han igen var hemma, förde han titulaturen: apostolice

sedis legatus, den apostoliska stolens legat, och behöll sedan denna titulatur under hela sin ämbetstid. Men detta förordnande kan inte ha fortvarat efter det att Eskil resignerat; det samhörde alltför intimt med ärkebiskopsdömet för att inte vara förbi med detta¹. Ett nytt förordnande har krävts; det har krävts under alla omständigheter, då något så speciellt som det här är fråga om, ett olimiterat provisionsförordnande, inte utan att det uttryckligen gavs, tillkom en påvlig legat². Men blev förordnandet givet? Brevet nr. 3 ger här besked. Det innebär förhållningsordres om hur Eskil har att förfara vid biskopstillsättningen. Men brevet innehåller ingenting om en legation. Det är givet Eskil som ärkebiskop. Förhållningsorderna riktar sig till honom i denna hans egenskap. Någon påvlig legation har han inte varit beklädd med.

Mot provisionsuppdraget låter sig på engång kanonisk teori och praxis åberopa. Decretum Gratiani känner lika litet som andra kanoniska skrifter någon påvlig provision vid biskopstillsättningar under 1100-talet — endast det fria valet är vad de förfäktar — än mindre provisionsrättens överlåtande på en påvlig legat. Först i mansåldern efter Alexan-

¹ Jmfr Lauritz Weibull, Den skånska kyrkans äldsta historia. Hist. tidsskrift för Skåneland V, 245. — Eskils andre efterträdare på ärkebiskopsstolen Andreas Sunesen resignerade 1222. Genom ett påvligt brev 1. februari 1217 hade han blivit betrodde med ett apostoliskt vikariat i Lunds och Uppsalas ärkebiskopsdömen, ett vikariat som påven uttryckligen betecknar som legationsämbete, legationis officium. Till de medgivanden, som tillerkändes Andreas Sunesen i brevet, hörde bland annat rätten att meddela avlösning åt dem som fallit i bann; undantag gjordes endast för brott av så grov beskaffenhet, att de till allmän varnagel borde hänskjutas till påvestolen (Bullarium Danicum, 112. Jmfr 148). Efter resignationen finner man nu, att Andreas Sunesen gjort framställning i Rom om att rätten måtte tillerkännas honom att meddela avlösning för mindre brott, dock endast ifråga om hans eget husfolk och dem som var bosatta på de gårdar, tillhöriga Lunds domkyrka, som anslagits till hans underhåll. Påven beviljade denna framställning genom brev 15. februari 1224 (smst. 162). Detta brev har alltså, sedan Andreas Sunesen resignerat, varit nödvändigt, trots det att 1217 års brev förelåg. Andreas Sunesens legation, i nära samhörighet med ärkebiskopsdömet, har upphört i och med resignationen.

² Rüess, Die rechtliche Stellung der päpstlichen Legaten bis Bonifaz VIII, 159.

der 3 förekommer omedelbara påvliga biskopstillsättningar utan hänsyn till valrätten. Egentligen är det först Innocentius 4 (1243—1254) som i vidsträcktare omfattning tillämpat direkt provision¹.

Legationsförordnandet och provisionsuppdraget för Eskil har Saxo till enda källa. Båda är i direkt strid med det autentiska påvebrevet nr. 3 och med förhållandena i tiden. Saxos andra påvebrev är falskt. Men inte nog därmed. Saxo har känt det äkta Alexanderbrev i dess helhet, som beviljade Eskil resignationen och i överensstämmelse med vilket valförrättningen skulle försiggå. Han vrakade dess andra avdelning. Han behövde både legationen och provisionsrätten för sin kommande framställning². Brevet nr. 2 är inte endast falskt; det har tillkommit i medvetet uppsåt.

3.

Curt Weibull har i sin undersökning av ärkebiskopsskiftet 1177 gjort gällande, att den framställning Saxo ger av ärkebiskopsskiftet helt vilar på de båda påvebrev han refererar. Av dessa påvebrev är brevet nr. 2 falskt, och då ärkebiskopsskiftet i realiteten är baserat på ett annat påvebrev av helt annat innehåll, ett tredje, rycks enligt honom grunden undan för Saxos hela framställning och störtar denna ohjälpligen samman³.

Den uppfattning Curt Weibull framlagt ifråga om Saxos framställning har inte lämnats oemotsagd. Man har visserligen inte tilltrött sig att förneka, att påvebrevet nr. 2 är ett falsarium. Men Saxos trovärdighet har man väjt undan för att offra. I stället har man då tagit sin tillflykt till att bagatellisera betydelsen av den fullmakt, som brevet innehåller. Hal Koch för här an. Saxo har, säger han, visserligen gjort sig skyldig till något, som han betecknar som »ett missförstånd», men detta missförstånd har inte spelat någon roll

¹ Curt Weibull, 265.

² Nedan 84.

³ Curt Weibull, 286.

för hans egen framställning av själva valhandlingen. Ty, fortsattes det, Eskil ger ju hos Saxo fullständigt avkall på det privilegium, som han erhållit; valet försiggår hos honom på normalt vis, med andra ord i överensstämmelse med vad som föreskrives i det tredje brevet. Att Saxo »på en enskild punkt» tar miste, heter det, kan inte berättiga till att över en bank förkasta allt vad han förtäljer. Hans framställning har tvärtom en mycket hög grad av sannolikhet för sig; den skall med undantag av den enda punkten stämma överens med brevet nr. 3. Slutomdömet om Saxos framställning lyder: i det stora hela en pålitlig berättelse om valet¹.

Frågan är alltså: kan detta om missförståndet och misstaget på en enskild punkt och att påvebrevet nr. 2 inte spelat någon roll för Saxos framställning av valhandlingen verkligen vara riktigt? Med andra ord: låter det sig göra att som Hal Koch utan vidare utränga det falska brevet ur Saxos framställning och därefter godta denna?

Det »avkall», som Eskil skall ha gjort och som Hal Koch dröjer vid, är att betrakta som en delegation av innehavd myndighet, gjord till valförsamlingen i Lund. Vad var det då som Eskil delegerade?

Enligt Saxo lästes påvebrevet nr. 2 i valförsamlingen. Det heter därefter, att Eskil »överflyttade den myndighet, som Rom i sin ynnest gett honom, på dem som rätten att välja brukade tillkomma; han uppgav hellre frivilligt egen rätt än gick emot andras. I all sin tid hade han arbetat på att värna sin kyrkas majestät; han ville inte, det skulle få sken av att han svek henne på den frihet och förmån, som hon var van vid».

Valrätten var kanoniskt sett det väsentliga, och vad Eskil tilltrorde sig att delegera var denna; han omvandlade därmed valet från ett diktatoriskt till ett kanoniskt och värnade sin kyrkas majestät. Men därav följer inte, att han delegerade något utöver rätten att i egen person företa själva valet. Saxo är här fullt upplysande. Eskil förblev enligt honom påvlig legat,

¹ Hal Koch, 255, 266, 269, 272.

och han har med fasthållande av själva valresultatet kunnat i det följande göra bruk av vad påvebrevet nr. 2 innehöll om legationen och rätten att tillsätta sin efterträdare. Det tillkom en påvlig legat att leda akten vid ett biskopsval, så snart han var närvarande, en avgången biskop däremot inte. Eskil leder akten hos Saxo. Han designerar, efter att ha avgått, sin efterträdare och anbefaller denne; han fortsätter med att ingripa för att få den valde omedelbart introducerad; lägger som den förste hand på honom för att få honom satt i den ärkebiskopliga katedralen; och lockar, då Absalon av all kraft strävar emot, med ständigt nya förmåner för att nå sitt mål. Endast med stöd i brevet nr. 2 har detta kanoniskt kunnat ske. Framställningen hos Saxo går vidare. Brevet innebar rätten för Eskil att överflytta sitt ämbete på vem han ville. Absalon blev vald. Han var biskop i Roskilde. Den kanoniska rätten är, då en biskop skall överflyttas, translateras, från ett stift till ett annat, klar och entydig. Överflyttandet sker inte genom val, utan genom postulation, och postulationen sker i avvaktan på att påven skall ge sitt samtycke till överflyttningen, sin *admissio*. Postulationen saknas hos Saxo. Den behövdes inte. Någon *admissio* kommer inte i fråga. Privilegiet att efter fritt skön tillsätta efterträdaren består. Och Eskil fungerar med stöd i detta.

Det talas om missförstånd och misstag på en enskild punkt. Här är varken fråga om det ena eller det andra. Saxos andra påvebrev och hans egen framställning av händelseförloppet bildar ett enda intimt samhörande helt — länk nitas till länk i kedjan, den ena överallt gripande in i den andra. Brevet är en integrerande del av Saxos framställning. Det låter sig inte utrangera som något för sig. Och än mera. Det kan inte undvaras. Först med detta brev blir överhuvud framställningen kanoniskt möjlig. Först med stöd däri kunde Eskil lagligen fungera som han gjorde, intronisationen av den valde sökas omedelbart genomförd av Eskil, postulation och *admissio* fejas undan.

Saxo, inte så litet kunnig i sin samtids kanoniska rätt, har till fullo insett detta. Grunden till hans andra påvebrev lig-

ger här. Brevet öppnar på detta sätt en fördjupad inblick i hans skriftställareverksamhet. Men brevet är fritt konstruerat av Saxo. Och med detta fritt konstruerade brev faller allt, som samhör därmed i hans framställning, allt det som nyss här blivit framhållet som länkar i en sammannitad kedja.

4.

Tre personer dominerar hos Saxo det drama, som uppfördes i Lund 1177: Eskil, Valdemar, Absalon; vid sidan av dem framträder de valförrättande. Det är av vikt för kritiken av Saxo att fastställa, hur han tecknar de agerande och förhållandet mellan dessa.

Den teckning Saxo ger av Eskil i sin framställning av ärkebiskopsskiftet skiljer sig starkt från den teckning av honom, som förekommer i tidigare delar av hans verk.

I samband med schismen i den romerska kyrkan kort efter mitten av 1100-talet lägger Saxo följande ord i Eskils mun: »han brunne av begärelse att våga en krigisk dust med kung Valdemar; hans vana var att befalla över kungarna, inte att lyda dem och böja sig för dem». Saxo låter yttrandet efter befallning av Eskil bli inrapporterat till Valdemar. »Mannens vana», blev svaret, »är att dricka kungarnas blod; nu törstar han också efter mitt». En öppen fejd skall ha följt. Yttrandena är betecknande för Saxos tidigare inställning till Eskil. De ger i själva verket det tema, på vilket han då oförtröttat spelar. Första gång som han inför Eskil i sitt verk är under Erik Emunes regering. Eskil är då biskop i Roskilde. Han införs som upprorsmakare mot kungen; upphetsande bönderna mot denne; jagande honom ut från Själland. Vid valet av Erik Emunes son Sven Grathe till kung skall ärkebiskopen ha slutit sig till denne. Mer än engång sviker han den valde och går i fejd mot honom. Full av list, en man som inga löften håller och ingen tillit förtjänar; då han möter motstånd, ynklig och förskrämd, gripande till flykt, offrande sin kyrkas egendom för att igen bli tagen till nåder.

Detta är nästan allt vad Saxo har att säga om Eskil

och hans stora gärning före ärkebiskopsskiftet. En vanteckning utan gräns av den nordiska kyrkans grundläggare och törhända störste man. En politisk pamflett, ingenting annat.

Av denne Eskil finns föga eller intet i Saxos framställning av ärkebiskopsskiftet. Eskil är här påvestolens allsmäktige legat, mannen med det stora inflytandet vid kurian, fast och bestämd. Upprorsmakaren är borta; klanket mot honom förnimmes endast som en ton ur fjärran. Valdemar och Eskil stöder varandra; de går bägge helhjärtat in för Absalon. I själva verket skall Valdemar också i det förflutna ha stått Eskil och kyrkan till tjänst. Och för första och enda gången lägger Saxo ett lovprisande ord i Valdemars mun: ärkebiskopen har med berömmelse ryktat sitt biskopskall.

Det orsakssammanhang, i vilket Saxo insätter Eskils resignation, är förtjänt av ett särskilt intresse.

Den som först framförde tanken på Eskils resignation var ärkebiskopen själv. Det skedde vid ett samtal, vilket Saxo rubricerar som hemligt, mellan denne och Valdemar. Tillfället återkom i det följande. Orsakerna till resignationen var enligt Saxo flera. Hög ålder och skröplighet stod främst; ärkebiskopen var till följd därav inte längre skickad att uppbära sitt ämbete. Det kom därtill, att han bestämt sig för att gå i kloster; ett löfte till den helige Bernard skall här ha legat bakom. Slutligen har förhållandena inom den egna ätten varit medbestämmande. Eskil hade två dottersöner, Karl och Knut Karlsen; de härstammade från Knut den helige; stod sålunda nära tronen; var vid en tronledighet arvsberättigade. De två hade gjort uppror mot kung Valdemar och hamnat i landsflykt. Morfadern hade därav fått leda vid förhållandena hemma i landet.

Vad här slås fast ifråga om orsakerna till resignationen är till det mesta inte i och för sig så särskilt märkligt — de första orsakerna: åldern, skröpligheten, föresatsen att gå i kloster, har inte blott, den senare mera antydningssvis, sin plats i det autentiska påwebrevet nr. 3: åldern, skröpligheten återkommer så gott som alltid denna tid, föresatsen att gå i

kloster esomoftast i påvliga brev om resignation¹; de hör så att säga till formuläret. Det märkliga är något annat: att talet om orsakerna upprepas, något varierande, inte mindre än vid fyra tillfällen i Saxos framställning, och att roten och upphovet till tanken att resignera på dem alla betonas ligga enbart hos ärkebiskopen själv.

Men märkligare är något annat: att Saxo skarpt och mångordigt därutöver pointerar, att resignationen inte föranletts av ingrepp från annat, närmare angivet håll.

Lunds domkyrka var vid avsägelsen fylld av klerker och menighet. Kung Valdemar äskade ljud. Han ställde enligt Saxo en direkt fråga till ärkebiskopen: var det självmant eller till följd av något kungens förvällande han nedlade sitt ämbete? Ärkebiskopen svarade: inte för något hats skull, som kungen bar till honom, eller för att ärkebiskopen lidit någon oförrätt eller för något våld av Valdemar; orsaken var leda vid förgänglig ära och härlighet och åtrå efter vad evigt består. Eskil bekräftar dessa sina ord. Han sträcker händerna mot altaret, avlägger ed och tar helgedomarna till vittne. Bekräftelsen är den starkast möjliga. Svaret behagade kungen, inskjuter Saxo. Vad denne stått efter var att ärkebiskopen skulle avge en uppriktig försäkran, som friade kungen från att tadlas och misstänkas. Det följde därefter ännu en fråga av Valdemar: hade han någonsin försummat att som en kung vederborde straffa dem som ärkebiskopen hade bannlyst? Aldrig, föll här svaret. Och kungen replikerade: han hade burit på en rädsla, tung att bära; han var nu fri från denna. Ärkebiskopens avsägelse hade kommit hastigt på. Vad Valdemar varit rädd för hade varit att avsägelsen skulle i vida kretsar fläcka hans anseende.

I detta sammanhang är ännu ett att dröja vid. Det var enligt Saxo så långt ifrån att Valdemar varit vållande till vad som skedde, att han tvärtom satt sig emot resignationen. När Valdemar först sammanträffade med Eskil och denne framlade sin avsikt att resignera, berättar Saxo, sökte kungen att

¹ F. Gillmann, Die Resignation der Benefizien. Archiv f. kath. Kirchenrecht 80: 65, 349, 533.

få honom därifrån; och under akten i Lunds domkyrka lägges det kungen i munnen: han funne inte behag i avsägelsen; ärkebiskopen var nu i den ålder, att man inte längre behövde frukta ont av honom.

Men rentvagningen av Valdemar ifråga om resignationen har, inte heller denna, varit Saxo nog. Han har begagnat tillfället att också rentvå honom ifråga om hans allmänna inställning till kyrkan. Vad man bestämt och dekreterat i Rom, låter Saxo honom deklarerera med anledning av de påvliga brev, som ärkebiskopen tog fram och läste, kunde han inte gå emot. Rättesnöret i kyrkliga ting låg där. Tankegång och ord väger här så mycket tyngre, som de återfinnes i *Decretum Gratiani* i dess krav på en rättfärdig härskare.

Det erfordrades alltid för att en resignation skulle medges, att den resignerande var i tillfälle att göra bruk av sin viljas fulla frihet vid resignationen. Det är i Saxos framställning inte fråga om detta som det väsentliga. Vad det gäller är att få fastslaget, att Valdemar inte otillbörligt ingripit i händelsernas utveckling och bestämt denna. Att fria Valdemar är vad det gäller. Och i samband med att Saxo friade Valdemar har han inte underlåtit att i honom, som i långa tider varit en schismatiker, teckna ett ideal av kungamaktens företrädare i förhållande till kyrkan, parat till dennas tjänst, minst av allt sinnad att driva en ärkebiskop från hans katedra. Eskil och Valdemar har handlat i samförstånd och samverkan; den förre i sin maktfullkomlighet och med sin påvliga fullmakt haft ledningen.

I det följande glider — vid sidan av Eskil och Valdemar — Absalon i första planet hos Saxo. Han tecknas som en man i hög och högsta ynnest hos ärkebiskopen. När Absalon kommer till Lund, skickar Eskil sina hästar efter honom; han blir därefter gäst i ärkebiskopsgården, och man hör ur hans mun de halvt förebrående orden om att Eskil gjort allmogen stor sorg genom att avsäga sig sitt ämbete. Dagen efter är ärkebiskopsvälet. Eskil begagnar sig av den prima vox, rätten att först uttala sig, som tillkom en påvlig legat, och designerar Absalon till sin efterträdare. Det sker

i de amplaste ordalag, Absalon är inte blott prövad i en biskops kall, den mest skickade att ta styret i kyrkan: han är också den som prövat hårda duster för land och rike. Lovorden är tidigare hörda: då Absalon gjordes till biskop av Roskilde. När det därefter kommer till val, omändras valordningen, vad som var avsett som ett val av Eskil, blir till ett kanoniskt val, och valmännen följer enhälligt Eskils direktiv. Men lika starkt som Saxo betonar detta, lika starkt och starkare betonar han också den oppositionsställning Absalon hela tiden intager: kategoriskt avböjer han kandidatur och val. Inga än så våldsamma uppträden, inga finter och än så lockande anbud får honom att svikta. Berömmet över Absalon växer: han trampade ärans lockelser under fötterna; han föll inte heller för vinningslystnadens eggelser. Det lämnades ovisst, säger Saxo, om ståndaktigheten var störst hos den som nödde och tvang eller hos den som stod emot.

Det har sagts, att Saxos framställning av ärkebiskopsskiftet saknar spår av tendens. I själva verket torde det vara svårt att peka på ställen, där tendens saknas.

5.

Det problem, som här tränger sig fram, är problemet, vilket historiskt sammanhang som ligger bakom Saxos framställning av ärkebiskopsskiftet.

Det föreligger ett brev från abbot Peter i St.-Remi i Reims, tryckt redan i början av 1600-talet, men hittills obeaktat. Brevet är ett grunddokument i tidens danska historia. Det är ställt till den nyblivne ärkebiskopen av Lund, Absalon. Inspirationskälla har varit missionsbiskopen Fulko, munk i St.-Remi, nyligen återkommen från Lund. Att innehållet godkänts av Eskil kan förmodas — han lever, då brevet avsändes, i Clairvaux, några timmars väg från St.-Remi.

Abbot Peters brev ger situationen i Danmark någon tid, efter det att Eskil lämnat landet. Abboten betonar, att han håller det för synd att fara med osant tal och en inte mindre synd att tiga med sanningen. Brevet är fritt för skönmåleri.

Det knyter an till andra Machabæerboken med dess skildring av Antiochos' tyranniska regemente i Israel. Guds lag är satt åsido; det gås bröstgänges fram mot ärkebiskop Eskils »nepoter och anhängare». Pinehas och Machabæus' söner manas fram, de stora israelitiska frihetshjältarna. »Måtte Pinehas återuppstå hos eder som hos oss», faller abbotens ord, »och Matthatias' söner förnya kampen för Guds uråldriga lag och inte skona ens eget liv». Han har dristigbeten komma med en önskan: »att den helige ande måtte låta en droppe falla av Matthatias' glödande anda på Absalon»; han beklagar att inte stå i samma ynnest och vänskap hos honom som hos hans företrädare¹.

Den situation som här skildras har inneburit — man kan väl säga, med tanke på Pinehas och machabæerna — en strid på liv och död. Frihetshjältarna var Eskils »nepoter och anhängare». Denna strid var inte en strid endast för det ögonblick den omtalas. Den hade en tidigare fas. Denna fas föll före ärkebiskopsskiftet, då Eskils dottersöner Karl och Knut reste upproret mot Valdemar, och då flera andra av ärkebiskopens nepoter, Eskil Ascersen, Christiern Svensen, domprosten Ascer Svensen nämnes som invecklade i kampen. Och den skulle fortsätta. En rak linje leder från förhållandena, sådana de tecknas i abbot Peters brev, till den stora händelsen i Danmarks historia vid början av 1180-talet: de skånska upproren.

Saxo har åskådligt och levande, i starka färger, full av hat mot upprorsmännen, skildrat de skånska upproren. Striden mot Eskils ätt och anhängare nådde nu sin höjdpunkt. De inhemska fogdar och förläningslagare, som Eskil tillsatt, blev förjagade; nya ur den ätt, som tagit makten, Hvideätten, till-

¹ DS I, 106: Peccatum reputo falsa dicere, nihilominus et uera tacere . . . Phinees utinam tam apud uos quam apud nos resurgeret; et filii Mathathiae antiqua pro lege Dei bella renouarent et sibi usque ad animas non parcerent. Feruentis illius spiritus stillicidium in uobis infundat spiritus sanctus. Satis dictum sit sapienti. Pro his, quae aguntur in partibus uestris erga nepotes et amicos praedecessoris uestri, utinam ea mihi esset apud uos gratia et amicitia, quae apud illum est, et sicut illi honore, sic dilectione succedatis.

sattes; skattebördorna steg. Och kampen blev så mycket hetare och större som den samtidigt gällde vad abbot Peter kallar »Guds uråldriga lag», det gamla stormannasambällets vara eller inte-vara; udden var riktlad mot den uniformerande hand, som Absalon och med honom Valdemar ville lägga på stat och kyrka. Dessa skånska uppror hade flera växlande skeden, och under ett av dessa såg det ut, som skulle segern vridas Absalon ur händerna: hans borgar var tagna; han själv och hans krigsvana ryttare utjagade från Skåne; upprorsmännen i färd att göra rent hus med ärkebiskopsdömet och all dess verksamhet. Men slutresultatet blev Absalons seger. Och genom århundradena når oss Saxos triumfrop: »ett fasansfullt och långvarigt uppror var till ända. Och aldrig har sen dess allmogen vågat det dumdristiga tilltaget att sätta sig upp mot de store».

De ledande männen bakom dessa uppror var män ur ärkebiskop Eskils ätt och omgivning. Upproren omfattade tiden 1176—1181. De var i full utveckling den tid då ärkebiskopsskiftet föll. Saxos framställning av ärkebiskopsskiftet har till bakgrund detta historiska sammanhang.

6.

Framställningen av ärkebiskopsskiftet hos Saxo vilar på ett brev av påven Alexander 3. Genom detta brev göres den avgående ärkebiskop Eskil till påvlig legat och innehavare av ett olimiterat provisionsmandat. Brevet är falskt, dess innehåll alltigenom historiskt ohållbart. Men brevet ger själva stommen, ryggraden i vad Saxo berättar. Suveränt har den avgångne ärkebiskopen, med detta brev i handen, kunnat ta ledningen av valakten, något som aldrig tillkom en avgången biskop som sådan, delegera sin myndighet efter behag på den ordinarie valkorporationen och sätta sig över postulation och admission. Inte endast brevet, utan allt som hör samman med det är att utmönstra ur kretsen av tillförlitliga källor. Och utmönstringen är så mycket mera begrundad som en

yppig tendensflora blommar genom Saxos hela framställning och kamouflerar de verkliga sammanhangen.

Enligt Saxo har ärkebiskopsskiftet försiggått i samförstånd och samverkan mellan de olika samhällsmakterna i den tidens Danmark. Ärkebiskopsskiftet framstår hos honom som in-seglet härpå. I själva verket föll det i en tid av djupgående och bitter söndring — kampen mellan å ena sidan Eskil, hans ätt och anhängare, å den andra Absalon och kungamakten, en kamp mellan äldre och nyare politiska principer, nådde nu i och med de stora upproren sin höjdpunkt. Vad Saxo åsyftat är att visa, att Eskil avgått frivilligt, utan tvång av kung Valdemar, uppstofferad av Saxo till en idealhärskare i tidens stil, och främst av allt att Absalon inte blivit påtvingad skåningarna. Eskil och samma skåningar, som gick i uppror mot Absalon, har själva valt honom, själva mot hans egen vilja tvingat honom att bli deras ärkebiskop. Saxo går så vitt, att han låter en påvlig legat komma till Danmark och hota med ett påvligt anathema, om Absalon inte böjer sig för skåningarna och mottar ärkebiskopsvärdigheten.

Spörsmålet är: resignerade Eskil frivilligt 1177? Stod han och skåningarna bakom valet av Absalon? Saxos framställning är så skickligt hopvävd, att den i århundraden övertygat här-om. Den övertygar i våra dagar närmast om motsatsen.

Lauritz Weibull.